

Oponentský posudek disertační práce

Obor: Sociologie
Student: PhDr. Kateřina Šámalová
Fakulta: Filozofická fakulta UK
Název práce: **Šance na dosažení vysokoškolského vzdělání v populaci osob se zdravotním postižením**
Oponent: Doc.PaedDr. Vanda Hájková, Ph.D.
Pracoviště oponenta: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

Filozofická fakulta UK, 2014, 146 stran, přílohová dokumentace v počtu 1 dokumentu, 169 odborných pramenů ve výčtu použité literatury a dalších odborných zdrojů

Dizertační práce autorky Kateřiny Šámalové je věnována vysoce aktuální problematice přístupnosti terciárního vzdělávání osobám se zdravotním postižením. Nese výstižný titul *Šance na dosažení vysokoškolského vzdělání v populaci osob se zdravotním postižením*. Její stěžejní část tvoří výzkumná studie provedená v prostředí největší české vysoké školy Univerzity Karlovy v Praze.

V době transformace českého školství a jeho nastavení k přijetí principů inkluzivního vzdělávání na všech jeho úrovních je otázka měření kvality inkluzivní praxe na vysokých školách zcela zásadní a je v souvislosti s ní potřebné soustředit relevantní data k přístupnosti vysokoškolského studia pro studenty se zdravotním postižením také na českých univerzitách.

V tomto smyslu je zaměření práce vysoce aktuální.

Autorka dizertace, která má teoreticko analytický a současně empirický charakter, našla významný inspirační zdroj v modelu retence studentů na vysokých školách formulovaném americkým sociologem Vincentem Tintem (1975). Ve své práci se autorka opírá převážně o teoretické i empirické zdroje z oblasti sociologie výchovy. Sledováním vzdělanostních nerovností, potřeb a bariér na straně osob se zdravotním postižením však překračuje rámce této sociologické disciplíny a pohybuje se v diskurzu speciální, respektive inkluzivní pedagogiky. Pro konstrukci teoretických kapitol vhodně využívá aktuálních odborných publikací speciálních a inkluzivních pedagogů z tuzemska (Michalíka, 2011 Bazalové, 2006, Kratochvílové, 2013, Květoňové, 2012, Strnadové 2012, Novosada 2008 aj.) a významných zastánců sociálního modelu postižení ze zahraničí (Foremana 2001, Booth a Ainscowa, 2007, Hursta 1996 a dalších autorů). K operacionalizaci klíčových speciálněpedagogických pojmů autorka přistupuje v kapitole 5. a v jejích subkapitolách 5.1 – 5.4. Lze vysoce hodnotit autorčin vhlad do problematiky inkluzivního vzdělávání i její prokazatelně dobrou orientaci v současných speciálně pedagogických teoriích a paradigmatu. Oceňuji výběr klíčových deklaratorních dokumentů UNESCO, WHO a WB k rovnosti příležitostí ve vzdělávání, k odstraňování diskriminace a k identifikaci překážek v přístupech ke vzdělávání (str.60-63), jakož i rozbor vlivu Úmluvy o právech osob s postižením (OSN, 2006) a závazných legislativních dokumentů v tuzemsku, upravujících podmínky pro vzdělávání osob se zdravotním postižením.

V úvodu empirické části práce autorka mapuje empirický terén v tuzemsku i v zahraničí, vybírá relevantní výzkumná sdělení, z nichž může vycházet a na která může vlastním šetřením navazovat. Příprava šetření kvantitativního charakteru spočívá v uspořádání focusové skupiny za účelem provedení skupinových rozhovorů a k utvoření vstupního obrazu zkoumaného fenoménu. Provedení předvýzkumu je náležitě zdůvodněno, *není však doloženo v přílohové dokumentaci* (chybí např. alespoň částečný přepis rozhovoru, zkrácený záznam z něj nebo předem zpracovaný scénář apod.). Vlastní šetření je provedeno jako dotazníkové.

Nechybí podrobné popisy cílů, zkoumaného souboru (tvořeném studenty UK se zdravotním postižením), popisy sběru dat i způsobu jejich vyhodnocení. Interpretaci dat získaných dotazníkovým šetřením autorka uvádí v kompilaci s dostupnými výsledky zahraničních i tuzemských studií a tematicky zaměřených teoretických koncepcí. Za významné výsledky výzkumu lze považovat identifikované překážky studentů se ZP při studiu na vysoké škole, hodnocení významu zdrojů a forem podpory při studiu. Zjišťováním subjektivně pocíťované úspěšnosti studentů s různými typy zdravotního postižení autorka vstoupila za obvyklé hranice výzkumu orientovaného na objektivní kritéria úspěšnosti ve vysokoškolském studiu a prohloubila dosavadní znalosti o problematice studia v podmínkách handicapu, tj. oblast disability studies.

Při ústní obhajobě bych doporučila zodpovědět a diskutovat následující:

- 1. Čím si vysvětlujete potvrzení vlivu potíží se začleňováním studentů s handicapem do kolektivu spolužáků na délku studia v současné době, kdy je přístup studentů ke studiu na VŠ spíše individualistický? (Viz sdělení na str.133)*
- 2. Mohla byste rozvést své tvrzení, že kvalita služeb vedoucích k saturaci speciálních potřeb studenta není ve vazbě na úspěšnost studia ? (str.134)*

Závěr: Předložená disertační práce splňuje požadavky standardně kladené na disertační práce. Autorka ve své disertační práci prokázala schopnost samostatné tvůrčí práce ve studovaném oboru. Její práce svým obsahem přispívá k rozvoji teorie sociologie a teorie inkluzivní pedagogiky i k rozvoji inkluzivní praxe ve vysokoškolském vzdělávání.

V Praze 16.2.2014

Doc.PaedDr.Vanda Hájková, Ph.D.